

**Gwydnwch dysgwyr - meithrin gwydnwch mewn ysgolion cynradd,
ysgolion uwchradd ac unedau cyfeirio disgyblion**

Adroddiadau Cylch Gorchwyl Estyn

Ymateb Llywodraeth Cymru

Teitl yr adroddiad:

Gwydnwch dysgwyr - meithrin gwydnwch mewn ysgolion cynradd, ysgolion uwchradd ac unedau cyfeirio disgyblion

Manylion yr adroddiad

Comisiynwyd yr adroddiad gan Gyfarwyddiaeth Addysg Llywodraeth Cymru er mwyn deall mwy am gefnogi gwydnwch disgyblion mewn ysgolion cynradd ac uwchradd ac unedau cyfeirio disgyblion yng Nghymru ac i dynnu sylw at astudiaethau achos o'r arferion gorau i'w rhannu ar draws Cymru.

Crynodeb o'r prif ganfyddiadau:

- Ysgolion sy'n dda yn meithrin gwydnwch eu dysgwyr yw'r rhai sy'n hyrwyddo lles emosiynol ac yn cefnogi iechyd meddwl eu holl ddysgwyr. Yn ogystal â chael dull ysgol gyfan ar gyfer lles, mae'r ysgolion hyn hefyd yn darparu ymyriadau penodol ar gyfer dysgwyr sydd angen cymorth yn benodol. Mewn llawer o achosion, caiff dulliau ysgol gyfan newydd eu mabwysiadu yn dilyn rhoi strategaeth benodol ar waith yn llwyddiannus ar raddfa lai.
- Mae deilliannau arolygu ar gyfer darparwyr a arolygwyd o dan y fframwaith arolygu cyffredin newydd (2017-2019) yn awgrymu bod arfer gref mewn ysgolion o ran cefnogi lles disgyblion. Mae safon y gofal, y cymorth a'r arweiniad ar gyfer disgyblion yn dda neu'n well yn y rhan fwyaf o ysgolion cynradd, ac mewn mwyafrif o ysgolion uwchradd.
- Mewn ysgolion sy'n llwyddiannus yn meithrin gwydnwch disgyblion, mae arweinwyr sydd wedi datblygu gweledigaeth gref, wedi'i chefnogi gan werthoedd craidd ynglŷn â hyrwyddo lles yr holl ddisgyblion. Rhennir y weledigaeth gan holl randdeiliaid yr ysgolion. Maent yn darparu ymyriadau ar gyfer y disgyblion hynny sydd eu hangen, yn ogystal â gweithredu strategaethau llwyddiannus ar gyfer sefyllfaoedd dosbarth cyfan, pan fo'n briodol. Mae'r ysgolion hyn yn rhoi pwyslais cryf ar les eu staff hefyd.
- Anaml y mae arweinwyr ysgol yn siarad am feithrin gwydnwch fel prif nod neu amcan. Yn aml, caiff gwydnwch ei gryfhau o ganlyniad i roi strategaethau ar waith i dargedu anghenion eraill disgyblion. Mae ysgolion yn cydnabod nad oes ffordd hawdd o feithrin gwydnwch ymhlith disgyblion. Maent yn deall ei bod yn broses y mae angen buddsoddi amser, ynni ac adnoddau sylweddol ynddi.
- Nodwedd gyffredin bron ym mhob un o'r ysgolion sy'n llwyddiannus o ran meithrin gwydnwch ymhlith disgyblion yw mai ychydig iawn o waharddiadau cyfnod penodol, os o gwbl, sy'n digwydd dros gyfnod hwy.

Mae ganddynt ethos cynhwysol cryf. Maent yn ymdrechu i ddeall a mynd at wraidd heriau penodol sy'n wynebu disgyblion, ac yn fodlon rhoi cynnig ar wahanol ddulliau i fynd i'r afael â'r problemau.

- Mae ysgolion da yn rhannu gwybodaeth rhwng y gweithwyr proffesiynol perthnasol a'r oedolion sy'n ymwneud â disgyblion penodol yn effeithiol ac mewn modd amserol. Maent yn gwybod y bydd yr ymyrraeth yn fwy effeithiol os gallant nodi a chefnogi disgyblion sy'n cael trafferth â'u hunanbarch a'u gwydnwch yn gynnar. Mae ganddynt brosesau ar gyfer sicrhau bod yr holl oedolion perthnasol yn yr ysgol yn cael gwybod am unrhyw bryderon yn gyflym ac yn gywir.
- Mae'r ysgolion mwyaf llwyddiannus yn deall bod meithrin gwydnwch yn broses barhaus sy'n dechrau â datblygu perthnasoedd da rhwng oedolion a disgyblion, a rhwng y disgyblion eu hunain. Maent yn deall bod pob un o'r staff yn gyfrifol am les emosiynol disgyblion, a bod pob rhyngweithiad ac ymgysylltiad â disgyblion yn effeithio ar eu hymdeimlad o werth. Mae staff yn gwybod bod eu holl eiriau, gweithredoedd ac agweddau yn effeithio ar les disgyblion. Pan fydd disgyblion yn teimlo ymdeimlad o berthyn a chysylltiad, maent yn fwy tebygol o deimlo'n saff, yn ddiogel ac yn wydn yn emosiynol.
- Mae'n bwysig fod disgyblion yn cael cyfleoedd rheolaidd i fynegi eu hemosiynau a rhannu eu teimladau yn yr ysgol. Mae gan ysgolion da ddulliau clir ar gyfer gwrandao ar bryderon disgyblion, a mynd i'r afael â nhw, mewn modd amserol. Maent yn effro i sut mae disgyblion yn teimlo yn ystod y dydd, ac yn gweithio gyda disgyblion i nodi aelodau staff penodol y gallant droi atynt, os bydd angen.
- Mae gweithio'n agos gyda'r cartref trwy ddarparu gweithgareddau cyfoethogi a gwybodaeth ychwanegol yn gallu helpu atgyfnerthu gwaith yr ysgol i helpu meithrin gwydnwch disgyblion sy'n agored i niwed. Yn aml, mae ysgolion effeithiol yn gweithio'n agos i gefnogi teuluoedd disgyblion sy'n agored i niwed. Pan fydd diwylliant yr ysgol yn agored a dymunol, gallai'r teuluoedd eu hunain fynd at yr ysgol am gymorth.
- Mae ysgolion da yn defnyddio arbenigedd asiantaethau allanol perthnasol i ychwanegu at eu gwaith. Gall asiantaethau allanol gynnig medrau a gwybodaeth arbenigol nad ydynt bob amser ar gael mewn ysgolion, a phan fydd y berthynas rhwng yr holl bartion yn gryf, maen nhw'n gweithio gyda'i gilydd er lles y disgyblion, gan gryfhau eu gwydnwch a gwella'u bywydau.
- Gall dulliau meithringar fod yn llwyddiannus iawn o ran helpu meithrin gwydnwch ymhlith disgyblion sy'n ei chael yn anodd ymdopi â'u hamgylchiadau presennol. Gall staff hyfforddedig helpu disgyblion i ddatblygu eu medrau personol a chymdeithasol a gosod y sylfeini ar gyfer meithrin perthnasoedd cadarnhaol gydag oedolion a chymheiriaid. Maent yn arfogi disgyblion â'r offer i'w helpu i fod yn fwy gwydn yn wyneb gwahanol heriau.
- Mae adegau pontio, fel symud ysgol, yn gyfnodau lle gall plant ddioddef

gofid emosiynol, neu ostyngiad mewn cynnydd ac ymrwymiad i ddysgu, y gall pob un ohonynt danseilio gwydnwch. Nod pob ysgol yw hwyluso'r broses drosglwyddo i ddisgyblion, yn enwedig ar adegau pontio allweddol. Hefyd, mae gan ysgolion da strategaethau clir ar gyfer cefnogi disgyblion sy'n symud ar ganol tymor, yn enwedig wrth dderbyn disgyblion a allai fod wedi cael trafferth yn eu lleoliadau blaenorol. Maent yn dod i adnabod y disgyblion newydd yn gyflym, gan sicrhau bod cymorth ar gael o'r cychwyn.

Argymhellion:

Nid yw'r adroddiad yn cynnwys unrhyw argymhellion i Lywodraeth Cymru, awdurdodau lleol nac ysgolion.

Ymateb Llywodraeth Cymru:

Derbyn: Mae Llywodraeth Cymru yn derbyn canfyddiadau adroddiad Estyn.

Mae'r adroddiad yn tynnu sylw at ddulliau effeithiol o gefnogi gwydnwch dysgwyr mewn ysgolion cynradd ac uwchradd ac unedau cyfeirio disgyblion yng Nghymru. Rydym yn croesawu'r astudiaethau achos a wnaed gan Estyn ac fe fyddwn yn sicrhau eu bod yn cael eu dosbarthu a'u hyrwyddo i bob lleoliad addysg.

Nid oes amheuaeth y bydd y pandemig Covid-19 presennol yn golygu bod nifer o blant a phobl ifanc nad oedd angen cymorth iechyd meddwl yn y gorffennol bellach ei angen nawr ac ar gyfer y dyfodol. Wrth i effaith y pandemig a'r cyfyngiadau ar fywydau barhau i ddod i'r amlwg, bydd mwy o bobl ifanc yn debygol o ddioddef teimlad o golled yn sgil y cyfyngiadau cymdeithasol sy'n cael eu gosod arnynt. Bydd nifer yn profi pryderon am ddychwelyd i'r ysgol; pryderon am symud i'r cam nesaf yn eu haddysg a'r effaith ar eu cyfleoedd yn y dyfodol; pryderon am eu hiechyd eu hunain a'u teuluoedd; ac, yn anffodus i rai, effaith profedigaeth hefyd.

Mae cefnogi lles emosiynol a gwella gwydnwch pob plentyn yng Nghymru yn ymrwymiad hirdymor i Lywodraeth Cymru, ond mae hynny'n bwysicach nag erioed ar hyn o bryd. Mae'n elfen ganolog o'n cwricwlwm newydd a Maes Dysgu a Phrofiad Iechyd a Lles.

Mae'r gwaith hwn yn rhan o'n dull gweithredu ysgol gyfan i gefnogi iechyd a lles emosiynol plant a phobl ifanc, ac mae £5m wedi ei neilltuo yng nghyllideb Llywodraeth Cymru ar gyfer 2020-21 i symud ymlaen â hyn. Mae'r cyllid yn cynnwys:

- £1.25m a neilltuwyd fis Ebrill 2020 er mwyn ehangu a gwella

gwasanaethau cwnsela mewn ysgolion gan ganolbwyntio ar dargedu rhestrau aros presennol, cynyddu capasiti a datblygu ffyrdd newydd o weithio i ateb y galw yn sgil Covid;

- £1.5m i helpu awdurdodau lleol i ddatblygu cynlluniau i gefnogi ein rhaglen ehangach o weithgareddau ysgol gyfan i fynd i'r afael â'r pandemig Covid19 presennol, gan gynnwys hyfforddi athrawon wrth eu hunain a lles dysgwyr, gan gyflawni ymyriadau cyffredinol ac wedi'u targedu i ddysgwyr a rhoi ymyriadau oedran briodol ar waith i blant iau (iau na Blwyddyn 6) mewn ysgolion cynradd; a
- Datblygu fframwaith dull gweithredu ysgol gyfan newydd ar gyfer ysgolion (a luniwyd i'w helpu i ddatblygu / adeiladu ar eu cynlluniau presennol ar gyfer datblygu dull gweithredu ysgol gyfan), a gyhoeddwyd fel testun ymgynghoriad yn gynharach y mis hwn (Gorffennaf 2020).

Byddwn wrth gwrs yn parhau i weithio gyda'n partneriaid i fanteisio i'r eithaf ar y cyllid ychwanegol sydd wedi'i neilltuo, ac fe fyddwn yn parhau i ddysgu o'n harferion er mwyn medru cefnogi ein holl ddysgwyr gyda'u problemau iechyd a lles emosiynol.

Manylion cyhoeddi.

Bydd yr adroddiad yn cael ei gyhoeddi ar neu ar ôl 15 Gorffennaf ar wefan ESTYN <https://www.estyn.llyw.cymru/adroddiadau-thematic>

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Saesneg.
This document is also available in English.

@LIC_Addysg

Facebook/AddysgCymru

ISBN digidol 978-1-80038-882-6

© Hawlfraint y Goron Gorffennaf 2020
WG41008